

LUNDS
UNIVERSITET

Jakten på ansvar

Hur fördelas ansvaret när en skandal inträffar?

Anna von Fabry, Lea Zimmerman & Ida Eriksson

B-Uppsats

Medie och kommunikationsvetenskap

Institutionen för kommunikation och medier

MKVA22

HT22

Handledare: Gustav Persson

Examinator: Martin Sundby

Sammanfattning:

Denna uppsats studerar fallet Benny Fredriksson, en kulturprofil i Stockholm, som utsattes för ett kraftigt mediedrev, vilket i sin tur ledde till ett uppmärksammat självmord. Detta utspelade sig i ljuset av #metoo-rörelsen. Fokuset i uppsatsen kommer att ligga på frågan om ansvar. Med dagens digitaliserade nyhetsmedia utvecklas händelser snabbt till större mediedrev med många inblandade. Detta resulterar i att det blir ofta blir mycket svårt att kunna placera ett ansvar på någon eller något konkret. Det här studeras närmare med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys, där två intervjuer samt en dokumentär analyseras. Analysen utförs även med teorin om mediedrev som underlag samt tidigare forskning. Resultatet svarar inte på vem det är som tar eller bör ta ansvar för Benny Fredrikssons död. Snarare belyser den diskussionen kring samhällets ansvar, det publicistiska ansvaret och det personliga ansvaret, som efterföljer en skandal. Det går att utläsa att Ann Sofie von Otter (Fredrikssons fru) samt journalisten Åsa Linderborg lyfter fram problematiken med det digitala samhällets utveckling och för ett kollektivt ansvarstagande. Intervjuaren tycks däremot vara mer intresserad av att tillskriva någon ett personligt ansvar. Fredrikssons död var en sorg för många, det går att anse att sorgen är lättare att bearbeta om det finns en person att lägga ansvaret på. Det går att benämna som ett kulturellt ansvar som i det här intervjuaren har som intresse att tillskriva på Åsa Linderborg.

Nyckelord: mediedrev, #metoo, Benny Fredriksson, ansvar, journalistik

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
2. Teori: Mediedrev	5
3. Tidigare forskning	7
4. Metod	9
4.1 Kvalitativ innehållsanalys	9
4.2 Urval och avgränsning	10
4.3 Kritisk reflektion	11
5. Analys	12
5.1 Inledning av analys:	12
5.2 Idealiserad bild av Benny som offer:	13
5.3 Publicistiska/juridiska ansvaret:	15
5.5 Det kulturella ansvaret:	17
5.6 Det personliga ansvaret:	19
6. Slutdiskussion	20
7. Källförteckning	22

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I detta kapitel redogörs bakgrunden för vad som ledde till fallet med Benny Fredriksson. Hösten 2017 var en omtumlande tid för journalistiken. Fenomenet #metoo startade i oktober 2017 och var en hashtag som gav kvinnor möjlighet att dela med sig av olika typer av sexuella övergrepp de varit med om. Fenomenet tog snabbt fart i media och i samband med denna hashtag anklagades flera offentliga personer för olika typer av sexuella övergrepp. #Metoo har för många varit en viktig rörelse och den har bland annat lett till en helt ny samtyckeslag i Sverige. Men #metoo har också ifrågasatts och fått mycket kritik, vad avser dess påverkan på journalistiken. Pressombudsmannen, Ola Sigvardsson, har bland annat uttryckt att #metoo gjorde journalistiken och medias publiceringar en otjänst. Han menar att strukturella problem i samhället hamnar på individnivå, genom att det skapades skandaler kring kända personer (DN: 2018-06-26).

Dessa publiceringar skedde i ett högt tempo, både genom tidningar och på sociala medier. Det går att argumentera för att journalistiken förändrats under #metoo-hösten. Göran Rosengren uttrycker sig också kritiskt mot #metoo i boken *Uthängd!*; han befarar att metoo-journalistiken har kastat journalistikens viktigaste princip överbord, nämligen källkritiken (Krogh: 2020:46). Det blev allt vanligare att journalister gjorde egna bedömningar, utifrån sina egna utredningar av specifika fall och hänvisade till anonyma källor. Problematiken med #metoo blev därför att det blev allt vanligare med publiceringar, som innehöll anklagelser, men saknade en juridisk process.

Benny Fredriksson var en av de offentliga personerna som blev granskad i media. Han var kulturchef på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. 2017 framförde Aftonbladet en granskning av honom där han anklagades för att ha sexuellt trakasserat sin personal, haft en problematisk ledarstil och skapat en tystnadskultur. Aftonbladets granskning var baserad på 40 anonyma vittnesmål från Fredrikssons arbetsplats. Efter Aftonbladets granskning uppmärksammades detta av flera andra nyhetsmedier bland annat Sveriges television, Svenska Dagbladet och Expressen. De hänvisade till Aftonbladets anonyma vittnen och gjorde ytterligare publiceringar kring fallet, vilket resulterade i ett mediedrev mot Fredriksson. Tätt inpå dessa anklagelser avgick han från sin anställning som kulturchef på

Stadsteatern. Därefter tog skandalen en ny, tragisk vändning, när han i mars 2018 tog sitt liv under en resa i Australien. Efter detta ifrågasattes granskningen av Pressens opinionsnämnd som gjorde en extern utredning av fallet. Detta resulterade i att flera av Aftonbladets artiklar om hur Fredriksson upplevts som kulturchef och vilken arbetsmiljö han skapat blev fällda för att ha brutit mot pressetiska regler (SVT Nyheter: 2019-03-11).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kvalitativa studie är att undersöka hur debatten om ansvar inom journalistiken förs. Detta kommer vi att göra genom att studera efterspelet av Benny Fredrikssons död. Analysen ämnar utreda hur stor plats frågan om ansvar tar i intervjuer med inblandade personer efter hans död samt hur ansvaret fördelas. Med hjälp av kvalitativa innehållsanalyser av intervjuerna med journalisten Åsa Linderborg och Anne Sofie von Otter (SR: 2018) samt dokumentären “Benny och Kulturhuset” (SVT: 2021) vill vi i uppsatsen studera hur olika aktörer riktar eller tar på sig skulden för Fredrikssons död. Studien är relevant i den meningen att detta är ett mycket ovanligt fall, med andra och allvarligare konsekvenser generellt av den journalistik som presenterades under #metoo-åren.

För att få en tydligare uppfattning av ovanstående lyder studiens frågeställningar enligt följande:

- Hur fördelas ansvaret efter en skandal?
- På vilket sätt tar de olika aktörerna ansvar - alternativt inte ansvar?
- Hur stor roll har #metoo i diskussionen om mediernas ansvar?

2. Teori: Mediedrev

Allern och Pollack menar i boken *Scandalous!* (2012), att en händelse som kan få allmänheten att känna sig upprörd, framkallar någon slags reaktion. Reaktionen kräver i sin tur ett offer. Alltså är komponenterna för att få igång ett mediedrev en reaktion och ett offer. En skandal, som utspelar sig i nyhetsmedia, jämförs ofta med en jakt, där journalisterna representerar jägaren och den eller de utpekade personen eller personerna representerar de som blir jagade (2012:22). Däremot förklarar de vidare att det inte kan benämnas som ett mediedrev om bara en artikel eller en nyhetskanal publicerar ett skandalöst fall. De så kallade “jägarna” måste, enligt författarna, bestå av fler än bara en.

För att en händelse ska resultera i ett mediedrev behövs ofta en skandal, som sätter igång drevet. En skandal är ett koncept som länge funnits. Politiska skandaler däremot har förekommit allt oftare under modern tid, i samband med nyhetsmedia samt dagens digitala plattformar. Nyhetsmedia blir en offentlig marknadsplats för att presentera skandaler och i sin tur utspelas inför den nyfikna allmänheten (Allern, Pollack, 2012:11). Det är enkelt att argumentera för att Benny Fredrikssons fall är ett typexempel för denna slags samtida medieskandal. Detta både för att den presenterades på en digital plattform, men också utvecklades i nyhetsmedia. Resultatet blev alltså det som kallas för mediedrev.

Enligt John B. Thompson i boken *Political scandal: power and visibility in the media age* (2000), ingår det som definierar en skandal fem kriterier:

1. Överträdelser av normer, värderingar, alternativt moraliska koder
2. Ett hemlighållande
3. Ogillande av allmänheten
4. Missnöjet uttrycks grovt
5. Anseendet av den/de inblandade påverkas

Dessa fem konkreta punkter stämmer bra överens med sammanhanget som beskrivs i denna studie och likaså presenteras av Allern och Pollack i boken *Scandalous!*. Thompson förklarar vidare att ifall något ska klassas som en skandal ska händelsen, eller beslutet som fattats, brutit mot normer, värderingar eller anses omoraliskt (2000:14). Personerna inblandade i skandalen vill även helst hemlighetshålla bakgrunden. Alltså är det vanligt att skandaler ofta innehåller delar av historien som hålls dolda. Det som dessutom ingår i begreppet skandal, är det faktum att händelsen blir så laddad genom försöket att undanhålla den och framstå som oärlig. Allmänheten kan då känna sig besviken på den offentliga personen och hans handlande.

Vidare belyser Allern och Pollack att skulle kunna jämföra olika typer av nyheter med varor på en bytesmarknad för nyhetsbyråer och journalister. Nyhetsmedier konkurrerar oftast sinsemellan om vem som hinner att skriva om en nyhet först (2012:19). De som ofta ligger i framkant med en publicering är journalister som är verksamma inom populärkultur. Dessa aktörer är ofta mycket snabba med att få igång med ett mediedrev (2012:21). För de

journalister som är inriktade på populärkulturell journalistik kan ett pådrivande bidrag till ett mediedrev ses som ett positivt steg i karriären (2012:204). Alltså finns det egoistiska behov och skäl för många journalister att bidra till dessa drev – eller till och med starta ett.

Ytterligare en bidragande aspekt till att journalister gärna driver mediedrev vidare är den ekonomiska aspekten. Journalister är väl medvetna om att skandaler säljer och får mycket publicistisk uppmärksamhet. Detta tankesätt kan uppfattas som egoistiskt eller omoraliskt, då journalisterna utsätter andra människor för plågsam exponering för sin egen vinning. Justin Lewis lyfter fram det ekonomiska perspektivet i samband med allmänt omdöme samt påstår att ideologiska och finansiella aktörer påverkar (2000:15). Detta stämmer tydligt överens med hur journalister agerar i samband med drev.

Benny Fredrikssons fall är ett klassiskt exempel på hur ett mediedrev har utspelat sig. Här har flera händelser blivit publicerade av nyhetsmedia, som Fredriksson som person är involverad i och det har även väckt en kraftig reaktion hos allmänheten. Journalisterna, framför allt, Åsa Linderborg, som var drivande journalist, representerar jägaren och Fredriksson den jagade. Även om Åsa Linderborg kunde uppfattas som den mest aktiva journalisten i detta sammanhang är det svårt att se vem som bär huvudansvaret, då många fler journalister och personer i andra roller blev involverade.

3. Tidigare forskning

I fallet med Benny Fredriksson har diskussionen kring vem som bär ansvaret tagit upp avsevärd plats i media och pågått under en längre tid. Som nämndes i inledningen, var hösten 2017 en tid då journalistiken vändes upp och ner. Artiklarna om Benny Fredriksson sattes i relation till #metoo, även om det egentligen inte var en #metoo-nyhet, eftersom det i efterhand har bevisats att han inte utfört sexuella trakasserier. Även Åsa Linderborg på Aftonbladet har poängterat att det var fel att skriva artiklar om honom med #metoo som rubrik, eftersom det inte var det egentliga målet med granskningen av honom. Men artiklarna som skrevs om Benny Fredriksson gick fortfarande i linje med den så kallade “metoo-journalistiken”, som har kritiserats för namnpublicering, anonyma källor och brist på faktagranskning. Det finns en press på journalister av att vara först med historier och innehåll i och med en konkurrens med sociala medier. Eftersom fallet Benny Fredriksson utspelar

sig i svensk kontext, blir det intressant för vår studie att bredda perspektivet och titta på tidigare forskning från Norge och Danmark, för att visa hur metoo-journalistiken påverkade publiceringarna där.

Møller Hartley och Askanius skriver i *“Activist-journalism and the Norm of Objectivity: Role Performance in the Reporting of the #MeToo Movement in Denmark and Sweden”* (2021) om skillnaden och likheterna mellan mediernas rapporteringar, i samband med #metoo rörelsen i Danmark respektive Sverige. Hartley och Askanius undersökte aktivistisk journalistik genom kvalitativa intervjuer med journalister, aktivister och andra inom branschen. En del journalister i Sverige påpekar att de under rörelsens gång var utsatta för en enorm tidspress, vilket ledde till att det journalistiska innehållet inte följde den mall och de allmänt accepterade reglerna. Rörelsen inleddes på sociala medier, vilket således ledde till att pressen på journalister, att fortsättningsvis komma först med nyheter och annat innehåll, blev stor. Både konkurrensen mellan sociala medier och de traditionella medierna men också intern konkurrens mellan olika tidningar och nyhetsbolag. Kvinnor i branschen påpekar i Møller Hartleys och Askanius intervjuer att de lämnade den journalistiska objektiviteten och blev aktivister. Detta gällde framför allt journalister som arbetade med kulturnyheter och opinionsbildande journalistik. Detta skiljde sig från Danmark, där journalister påpekade vikten av att höra båda sidor vid anklagelser för sexuella trakasserier eller dylikt under #metoo-rörelsen, vilket gjorde att deras journalistik i högre grad var informativ och nyanserad och häxjakten inte lika synlig eller framträdande. Den bristande journalistiken, gällande normer och objektivitet under #metoo handlar både om det institutionella ansvaret, att tjäna pengar och få klicks, men även om det personliga ansvaret, som det blir tydligt då många journalister frångick normerna och blev aktivister (2021).

I boken *“Uthängd”* har Torbjörn von Krogh skrivit ett kapitel som heter “Norge har de verktyg Sverige saknar”. Precis som Møller Hartley och Askanius, skriver han om skillnader och likheter mellan mediernas rapportering i samband med #metoo rörelsen i Norge, respektive Sverige. Han förklarar att både i Norge och Sverige kom #metoo med mycket kraft och samhället behövde plötsligt förhålla sig till de strukturella problemen som inte ifrågasatts tidigare. Journalister i Norge var rädda att göra samma misstag i sina publiceringar som gjordes i Sverige under hösten 2017. Trots det kan man se tendenser av en bristande objektivitet och press på journalisterna att vara först med en historia. von Krogh berättar om fallet med den norska politikern Trond Giske, som blev uthängd för att ha dansat med en

yngre tjej. Det gick så långt att han avgick från sin position inom politiken. Detta började spridas som ett klipp på sociala medier, som sedan tidningen Verdens Gang skrev en artikel om. Det visade sig sedan att Giske var oskyldig och tidningen blev stämd (Krogh:2020, 34). Detta drev gick inte lika långt som det tragiska fallet med Benny Fredriksson, men man kan fortfarande se tendenser av den problematiska #metoo-journalistiken, som både Møller Hartley, Askanius och von Krogh beskriver, nämligen att journalister vill var först med en nyhet och på så sätt skapa en skandal. Man kan därför argumentera för att det fanns en svårighet även i andra länder än Sverige att förhålla sig till pressen från sociala medier under denna period.

4. Metod

Följande avsnitt kommer att innefatta en presentation av metod som har valts och varför just den metoden är lämplig för denna studie.

4.1 Kvalitativ innehållsanalys

För att analysera materialet i denna studie har vi valt att utgå från en kvalitativ innehållsanalys. När man använder sig av en kvalitativ innehållsanalys studerar man budskap och meningsbyggnader på ett djupgående sätt. I boken *Kvalitativa metoder i strategisk kommunikation* beskriver Eksell och Thelander hur en kvalitativ analys har färre förhållningsregler i jämförelse med en kvantitativ analys. Detta ställer i sin tur högre krav på vår reflektionsförmåga, när vi analyserar det utvalda materialet (2014:192).

Vi har valt ut två intervjuer i podcast-format och en dokumentärfilm, som material vi analyserar i en kvalitativ innehållsanalys. Det vi främst kommer att analysera är var ansvaret ligger i detta fall. Vilka är det som kräver att ett ansvar tas? Vem tar, alternativt inte tar ansvar? Vi ansåg det som en mer effektiv metod att studera intervjuer, snarare än texter, då det finns möjligheter att göra mer djupgående, kvalitativa analyser. Flera faktorer finns att undersöka genom att lyssna på en intervju, såsom ordval, tonfall, långa tystnader och olika formuleringar.

Att ta till sig dokumentärfilmen som en metod är än mer fördelaktigt, då visuella observationer kan bidra till analysen. Därav är en analys av dokumentären ett mer brett sätt att utföra en kvalitativ analys, i jämförelse med en kvalitativ textanalys.

4.2 Urval och avgränsning

Studiens urval begränsar sig till två intervjuer i podcastformat av journalisten Martin Wicklin i P1 (SR). Den ena med Anne Sofie von Otter, Fredrikssons hustru och den andra med Åsa Linderborg, kulturchef på Aftonbladet och skribent till fler av de mest kritiserade artiklarna om Fredriksson, i samband #metoo. Ett ytterligare material som står till grund för studiens analys är dokumentärfilmen *Benny och Kulturhuset* på SVT.

“Söndagsintervjun” i P1, med Anne Sofie von Otter, släpptes i podcastform andra september, 2018, med rubriken *Anne Sofie von Otter - efter Benny Fredrikssons död*. Vi har valt att analysera den, då det kändes relevant att få hans och hans närmastes perspektiv på situationen, då von Otter är den som drabbats hårdast av Fredrikssons bortgång och kan antas vilja ställa någon/några/något till svars för händelsen. Av titeln framgår det att en stor del av intervjun kommer handla om efterspelet efter Fredrikssons bortgång, vilket är relevant i samband med vår frågeställning och syfte.

Wicklin, har som tidigare nämnts, även gjort en “Söndagsintervju” med Åsa Linderborg, vars titel lyder: *Åsa Linderborg – om sitt sanningsanspråk och sina omprövningar* (2018-04-08), som publicerades i podcastformat den . Denna intervju blir intressant då Linderborg agerar representant för journalister i allmänhet och Aftonbladet och sig själv i synnerhet under intervjun. Linderborg var en av de journalister som blev allra mest ifrågasatt under Fredriksson-skandalen samt en av få som tog på sig ett visst ansvar för det som inträffade och påbörjade en självrannsakan efter Fredrikssons bortgång.

Dokumentärfilmen *Benny och Kulturhuset*, som publicerades på SVT (2018-02-12), utspelar sig före och efter Fredrikssons död. Den ansågs relevant för analysen i denna studie, då man möter flertalet personer från Fredrikssons liv och hör de berätta sin historia om det dramatiska metoo-året, som ledde till Fredrikssons självmord.

4.3 Kritisk reflektion

En kvalitativ metod gör det utförbart för oss att genomföra en mer djupgående studie av innehållet och upptäcka budskap som annars hade förbisetts. De budskap vi genom denna studie försöker att utläsa mellan raderna, är det vi tolkar att personerna kring Benny Fredriksson säger eller antyder, sådant som har med ansvaret för följderna att göra. För att

presentera en tillförlitlig studie eftersträvar vi att arbeta med faktabaserade hjälpmedel samt subjektiva tolkningar. Analysmaterial som används kommer att redogöras för med en klar återkoppling till syftet av detta arbete, de utvalda teorierna samt frågeställningarna.

Vi har valt ut tre specifika källor att analysera, vilket är långt ifrån allt material som berör fallet vi skriver om. Detta innebär att en stor mängd material utesluts, vilket kan ha inverkan på resultatets kvalitet. Däremot är materialet som tagits med i studien noga utvalt och rikt på information, vilket övertygat oss om en positiv urvalsstrategi.

Kvalitativ analys kan vara utmanande att utföra. Det empiriska materialet kan visa sig vara svårt att ifrågasätta och uttyda. Därmed finns det en risk att analysen enbart bekräftar utgångspunkten och tidigare antaganden. Detta kan i sin tur riskera att vi, som studenter, inte förstår det faktum att vi bör ifrågasätta empirin, vilket är en av styrkorna när det kommer till kvalitativa metoder (Thelander, Eksell, 2014:209). Dessa påståenden är viktigt att komma ihåg under tiden man skriver sin studie. Diskussionen samt analysen blir starkare av förmågan att ifrågasätta materialet som används.

Eksell och Thelander förklarar vidare hur ett alltför stort fokus på detaljer kan vara en negativ aspekt, när det kommer till dessa typer av studier. Ett för stort fokus på detaljer kan ofta stå i vägen för en bredare och tillika djupgående tolkning av materialet (ibid). Därav är det väsentligt att försöka hålla sig till diskussioner av relevanta aspekter av materialet, vilka hör till helheten, snarare än att av felaktigt göra djupdykningar in i små detaljer. Detta är förmodligen relativt lätt hänt, då en kvalitativ studie erbjuder relativt fria händer, i jämförelse med en kvantitativ, som är en mer kontrollerad metod.

5. Analys

5.1 Inledning av analys:

Den åttonde April 2018, knappt en månad efter Benny Fredrikssons död publicerade Journalisten Martin Wicklin en intervju med Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborg, med syfte att tala om artiklarna hon skrev i Aftonbladet om Fredriksson före hans bortgång (SR). Linderborg presenteras som kulturchef på Aftonbladet i intervjun, men förtydligar att hon inte är ansvarig utgivare men har skrivit och varit en av de journalister som hårt kritiserat

Fredriksson i sina texter. Intervjun inleds med att Wicklin med ett lugnt och försiktigt tonläge låter henne berätta om sin bakgrund. De samtalar om hennes uppväxt och hon beskriver sig själv som radikal och vass utåt sett, men att hon är en "liten flicka inombords". Här får vi uppleva hennes sårbara sida, vilket gör det lättare att sympatisera med henne. Som lyssnare får man en förståelse för vem hon är som person och inte bara som journalist. Man får även höra om hennes sorg och smärta över det som hände, och hur hon under denna tid genomgått en självrannsakan. Trots detta är det tydligt att Wicklin under en central del av intervjun verkar vilja tillskriva ansvaret över Fredrikssons död helt och hållet på Åsa Linderborg.

Samma år som söndagsintervjun med Linderborg publicerades, publicerade Wicklin en intervju med operasångerskan tillika Fredrikssons hustru Anne Sofie von Otter (SR:2018-09-02). Wicklin inleder intervjun med en introduktion av von Otter och sedan av Benny Fredriksson, med betoning på deras relation och respektive karriärer. Även här talar Wicklin inledningsvis med en lugn och försiktig ton i de frågor han ställer till von Otter. I framför allt beskrivningarna av von Otter och hennes karriär har intervjun även en viss humoristisk ton, som ändras när de senare börjar tala om vad som hände med hennes man och hur detta har drabbat hennes familj. Wicklin frågar von Otter i samband med detta hur det känns att diskutera hennes mans bortgång, på vilket hon svarar att hon gärna talar om Benny.

Ungefär två år efter Fredrikssons död, 12:e februari 2021 publicerade SVT en dokumentär vid namn *Benny och kulturhuset* med initialt syfte att filma och visa Kulturhuset och dess historia. På grund av artiklarna som publicerades i samband med #metoo om Fredriksson och senare även hans bortgång, innefattar dokumentären också beskrivningar av Fredriksson från olika synvinklar av människor kring honom. Anne Sofie von Otter kommer till tals, liksom hans före detta kollegor, journalisten Åsa Linderborg, med flera. Man kan argumentera för att detta är relevanta ståndpunkter i dokumentären. Dokumentären är ungefär en timme lång. Med hjälp av våra frågeställningar har vi undersökt dessa tre inslag, för att försöka förstå vem som tillskrivs ansvar och varför?

5.2 Idealiserad bild av Benny som offer:

I söndagsintervjun med von Otter beskriver hon hur Fredriksson mådde, hur ledsen han blev i samband med att anklagelserna kom ut. Hur han inte kunde sova och hur han utvecklade en direkt rädsla för journalister. På grund av publiceringarna kände Fredriksson att de var "ute

efter honom”, vilket resulterade i att han ej vågade lämna bostaden. Fortsättningsvis beskriver von Otter att rädslan han hade för journalister bara blev värre och resulterade även i en rädsla för landet Sverige. Han ville flytta och hon beskriver att han inte ens kunde nämna Sverige vid namn. Detta går att tolka som att han kände sig sviken av sitt eget land, att folk hade vänt honom ryggen och att alla var emot honom. Han skuldbelade hela landet för sin situation, med tonvikt på journalisterna i Sverige. Det vill säga, de bar, enligt honom, en kollektiv skuld för vad som hade hänt. Som tidigare nämnts beskriver Allern och Pollack hur ett mediedrev kan liknas med en jakt i vilket i detta fall Fredriksson var den som blev jagad, precis som i författarnas beskrivning (2012:22). Det som skiljer detta från en mer trivial skandal, eller ett mediedrev, är det tragiska öde som Fredriksson mötte. Han kan i efterhand inte försvara sig mot, eller bemöta anklagelserna, vilket kan vara en anledning till de sympatier som i efterhand yttrade sig. I samma intervju med von Otter får man höra henne beskriva maken och hennes egen inställning till anklagelserna. Hon använder ord som fantastisk, glad, stödjande och generös vid sin beskrivning av Fredriksson samt betonar hans passion för sitt arbete. I intervjun lyfter även Martin Wicklin Aftonbladets publiceringar om Benny Fredriksson, i samband med #metoo-rörelsen. Wicklin förklarar att det var löpsedlar, stora rubrik och artiklar som täckte flera sidor i tidningarna och som målade upp en bild av Fredriksson som en “oberäknelig diktator”. Denna obehagliga bild som Wicklin målar upp, följs av frågor till von Otter: “*Hur reagerade du då? Vad tänkte du då?*” frågar Wicklin. Varpå hon förklarar att hon inte ville läsa skrivierna, då hon inte på något sätt trodde på det som skrevs och kände sin man tillräckligt väl. “*Han skulle väl aldrig...*”, säger von Otter. Hon ger en tydlig bild av Fredriksson som en oerhört finstämd person och det går att anta att von Otter inte lägger något ansvar på sin man, både vad gäller gärningar han anklagades, men absolut inte heller för hans självmord.

I *Benny och kulturhuset* målas Fredriksson upp som en empatisk familjeman och man får som tittare en idealiserad bild av Fredriksson som ett offer i situationen. Ett exempel på detta är i början av dokumentären, där tittaren direkt får möta hustrun, Anne Sofie von Otter. Stämningen, när hon medverkar är väldigt idyllisk, med en somrig miljö, där hon sjunger och visar upp deras marsvin. Hon berättar om hur fin hennes man alltid var i alla vardagssituationer, som att kärleksfullt ta hand om marsvinen, samtidigt som hon klappar ett marsvin på ryggen, nynnar och talar med lugn och behaglig ton. Detta ger en känsla av trygghet, oskyldighet och ett lugn, vilket i sin tur går att koppla till att Fredriksson själv tycks ha varit en empatisk man och levde ett lugnt vardagligt liv vid sidan av sitt intensiva

kulturliv. Varför denna känsla kan uppstå är att hans fru Anne Sofie von Otter representerar honom och talar för honom, då han inte längre finns. Hon blir ansiktet utåt för hans åsikter, upplevelser och vem han anser bär ett ansvar i situationen. von Otter säger: "*Benny var alltid den som bytte sågspån åt våra marsvin, tro det eller ej*". Senare i dokumentären får man höra gamla kolleger och vänner beskriva Fredriksson och passionen han hade för Stadsteatern och hur han lade ner hela sin själ i sitt yrke. Som tittare får man även höra berättelser om Fredrikssons barndom, samtidigt som man får se bilder från när han var liten. Filosofen Søren Kjørup skriver i sin bok *Semiotik* att bilder är något som föreställer något och har ofta en speciell bakomliggande betydelse. Denna betydelse uppstår på grund av semantiska koder och skiljer sig drastiskt från skriftecken eller det verbala språkets ljud (2007:62). Alltså stämmer uttrycket "*En bild säger mer än tusen ord*" mycket väl, enligt Kjørup. Dessa bilder blir till Fredrikssons fördel, då sympatin återigen växer för honom som person. Som tittare får man stor medkänsla för Fredriksson och hans familj. När man ser dessa bilderna på en ung pojke blir han i ens ögon än mer oskyldig; det blir svårt att föreställa sig att han skulle vilja göra någon illa. *Benny och kulturhuset* bidrar, som tidigare nämnts, snarare till en idealiserad bild av Fredriksson, som ett offer i denna situation, snarare än vad den försöker utreda vem som bär ansvar för det som hände. Det ger dock tittaren en känsla av att Fredriksson och de nära honom, kan bidra med legitimerade tankar och känslor kring en situation och får tittaren att bortse Fredrikssons möjliga ansvar i det som hände. En stor del av söndagsintervjun med Anne Sofie von Otter handlar om att utdela något slags ansvar, men den går även i stora drag ut på att försvara och förhöja bilden av Fredriksson. Precis som dokumentären *Benny och kulturhuset* får tittaren en medkänsla för Fredriksson och von Otter, vilket kan bidra till att von Otters fortsatta åsikter om ansvar blir mer legitima hos lyssnaren. Att von Otter har rätt att hitta en skyldig för vad som hände med hennes bortgångne make.

5.3 Publicistiska/juridiska ansvaret:

Söndagsintervjun med Åsa Linderborg och Ann Sofie von Otter görs cirka ett år innan Aftonbladet fälls för publiceringarna om Benny Fredriksson av Pressens opinionsnämnd, för att ha brutit mot god publicistisk sed, som nämnt i bakgrunden (SVT Nyheter, 2019-03-11). Detta gjorde att ett ansvar kunde tillskrivas Aftonbladet. Detta är en aspekt som är väsentlig att ha i åtanke under Wicklins intervjuer. Eftersom det publicistiska ansvaret inte har tillskrivits vid detta läge, blir det påtagligt att detta är något Lindborg får stå till svar för under intervjuens gång, genom att hon försvarar Aftonbladet och sig själv.

5.4 Det samhälleliga ansvaret:

Både Linderborg och von Otter är kritiskt inställda till hur journalistiken såg ut under hösten 2017. När Wicklin ber Linderborg förklara sin syn på vad #metoo hade för påverkan på journalistiken, förklarar hon att hon störde sig på att journalister blev aktivister, tappade professionell kompass och gjorde publiceringar som man aldrig skulle gjort förut. Hon berättar att hon mått dåligt över den hårdragning hon själv gjorde i artiklarna om Benny Fredriksson och att en månad innan artikeln, med den omtalade rubriken "Teaterchef pressade skådespelare till abort för en roll" publicerades, hade hon påbörjat en självkritisk essä till en norsk #metoo-antologi.

"Hur till och med jag, som allt sedan metoo bröt ut, har försökt diskutera hur revolutionen undergräver rättssäkerheten, pressetikern och i någon mening feminismen, tappade huvudet inom medielogiken som rådde då. Att jag blev min egen empiri."

Detta exempel visar på aspekten att Linderborg själv är medveten om att hon begått samma misstag, som hon kritiserat med #metoo. Men hon menar även att det under denna tid inte fanns någon som ville förmedla en annan bild av Fredriksson, än den som medierna förde fram. Linderborg påstår att det var en av anledningarna till att bilden av honom blev så ensidig, men också att tonläget hösten 2017 var på en nivå som gjorde att rapporteringen blev än mer vinklad. Hon förklarar vidare även att Aftonbladets granskning i sig var legitim och att de hade belägg för det som skrevs. Att fallet i slutändan ledde till självmord uppmanar snarast medierna till självrannsakan. Detta går i linje med den tidigare forskningen som von Krogh presenterat om journalistiken i Norge. Både journalisterna i Norge och Linderborg förklarade att de var medvetna om den problematiska #metoo-journalistiken som pågick i Sverige (Krogh, 2020, 34). Men trots medvetenheten publicerades det ändå artiklar med bristande källkritik, där offentliga personer hängdes ut. Vidare förklarar Allern och Pollack att publiceringar som blir kritiserade ofta handlar om den press journalister känner från andra, konkurrerande nyhetsmedier. Det finns en besatthet av att vi hela tiden vill vara först med en nyhet och få flest klickar (Allern, Pollack, 2012:19).

Wicklin diskuterar även metoo-journalistiken med von Otter. Han frågar hur hon ser på Aftonbladets publiceringar om Fredriksson, varpå hon svarar att de har gjort ett gigantiskt fel och att det är många som gjort fel och att vår tid är led. Hon förklarar det sistnämnda med att

det idag är så lätt att slänga ur sig dumheter och elakheter, även anonymt. Trots att hon säger att man kan vara arg på Aftonbladet, på människorna som arbetade med artiklarna och på de lögnare som spreds om hennes man, uttrycker hon sig utan ilska och med lugn röst. Livet är för kort för att vara arg, poängterar hon. Något som utmärker sig, är när hon resonerar om att det inte kan ha varit någons mening, att hon inte kan tro att någon ville ta hans liv.

De rapporteringar och journalistiken som von Otter och Linderborg diskuterar i intervjuerna och som de på ett sätt skuldbelägger går i linje med den tidigare forskning som presenterats av Møller Hartley och Askanius, angående journalistiken under #metoo-rörelsen. Att anonyma vittnen används är ett exempel som även von Otter tar upp som ett problem och en anledning till varför rapporteringen om Benny Fredriksson var problematisk.

Namnpubliceringar blev vanligare i takt med #metoo utvecklades, vilket resulterade i skandaljournalistik med fokus på kändisar. Det förekom interna utredningar i de traditionella medierna, utan juridisk kontroll och journalister gjorde egna bedömningar och tolkningar. Detta skedde på grund av att journalister inofficiellt tvingades att frångå de ramar, som de egentligen ska följa, på grund av tidspress och på grund av kravet att agera aktivist, såsom kvinnlig journalist. Denna form av journalistik, i kombination med #metoo kan konstateras är det Anne Sofie von Otter lägger ansvaret på i samband med Fredrikssons självmord. Trots att hon uttrycker sig att journalister samt Aftonbladet gjort gigantiska fel, går det att tolka som att von Otter anser att det övergripande ansvaret ligger på utvecklingen av det mediala samhället som står till grund för de artiklar Aftonbladet och Åsa Linderborg valde att publicera om hennes make. Här kan vi se att likheter mellan von Otter och Åsa Linderborgs syn på ansvaret. De båda bekräftar att Aftonbladet har gjort fel, men att det inte var någons vilja att Fredriksson skulle ta sitt liv. Det var under en problematisk period, vilket gör att ansvaret ligger på utvecklingen av det mediala samhället.

5.5 Det kulturella ansvaret:

Wicklin fortsätter diskutera #metoo-journalistikens roll i fallet med Fredriksson. Men det framgår tydligt i intervjun att han främst är intresserad av att diskutera det personliga ansvaret som en journalist bär i en skandal. Det kan bland annat bero på att Fredrikssons död var en stor sorg för många och en sorg är lättare att bearbeta om det finns ett ansikte utåt att lägga ett ansvar på. Det går att argumentera för att Wicklin försöker tillskriva ett kulturellt ansvar på Linderborg.

Wicklin som intervjuare är väldigt frågsam och kan antas vilja få rakare svar av både Fredrikssons fru och Linderborg under intervjuens gång. Han tenderar att på något sätt vilja få Von Otter att lägga ansvaret på någon. Samtidigt säger hon att den direkta anledningen till att hennes man tog livet av sig var Aftonbladets publiceringar och vad hon benämner det som, lögner. Wicklin benämner det som Fredriksson blev utsatt för som ett drev, ett mediedrev som inte han hade tid eller möjlighet att försvara sig mot då vittnena som var källor i Aftonbladets artiklar var anonyma. Wicklin och von Otter är överens om att det är ett drev i vilket Benny Fredriksson blev ett offer. Wicklin är väldigt frågande och avbryter von Otter flertal gånger i intervjun. Journalisten söker tydliga raka svar från von Otter om vems ansvar det är att hennes man är död. Det går att anse att det är Martin Wicklin som i denna intervju vill tillskriva något slags ansvar på Aftonbladet och Linderborg. Samtidigt som von Otter i sin tur fokuserar på att beskydda sin bortgångne make och avskriva de ansvaret han potentiellt besitter i denna situation.

På samma sätt som Wicklin är frågsam i Von Otters riktning och vill att hon ska lägga ansvaret på någon är han frågande i Linderborgs riktning och vill gräva i vem som bär ansvaret enligt henne. Linderborg visar sig sårbar och förklarar sig vid ett tillfälle.

“Detta var en tid av självrannsakan för mig och jag har funderat mycket över mitt yrkesval. En granskning som skadar en annan människa är en journalists största mardröm. Men det var inte Aftonbladet eller jag som drev honom till döden. Men det ändå är viktigt att diskutera journalistikens kraft.”

Wicklin svarar: *“Man måste väl ändå kunna ta ansvar för sina formuleringar, är det du skrivit verkligen sant?”*

Wicklin och Linderborg är överens om att det är viktigt att diskutera journalistikens betydelse precis så som han och von Otter var. Men skillnaden här är att han inte nöjer sig med att Linderborg förklarar att hon känner en sorg och även lyfter problematiken kring en medieskandal, utan han verkar även sträva efter att hon ska ta ett personligt ansvar över hur publiceringarna såg ut.

Wicklin tar upp aspekten att det gavs en ensidig bild av honom. Han är kritisk till de anonyma källorna och menar att det fanns en möjlighet att visa en motbild men att den valdes

bort. Han ifrågasätter även det faktum att Fredriksson inte fick någon möjlighet att bemöta kritiken innan den publicerades. Wicklin poängterar även att hon är kulturchef och bär därför ett ansvar över den ensidiga bild som gavs. Han läser därefter upp ett stycke ur en av artiklarna Linderborg skriver i.

“De tecknar en bild av en oberäknelig diktator som hotar med att riva kontraktet om de inte gör som han vill.” “Han har pressat skådespelare att inte ta ut föräldraledighet och till och med tvingat en skådespelare att genomgå en abort.”

Därefter påbörjas en diskussion mellan Wicklin och Linderborg, där det är tydligt att han försöker tillskriva ansvaret på henne medan hon försvarar både sig själv och Aftonbladet. Hon uttrycker sig stundvis med tårar i halsen, efter att han läst upp vad hon skrivit om Fredriksson och förklarar att det skavt mycket i henne. Samtidigt förklarar hon att det var svårt att ge någon annan bild av honom. Hon förklarar sitt yrke som journalist och att utifrån det källmaterialet de hade, har de gjort en granskning utifrån den bedömning som hon litar på. Hon förklarar att kulturjournalistik handlar om att dra en slutsats utifrån den journalistik som har gjorts. När hon förklarar hur hon arbetar som journalist, att de använt sig av källmaterial och gjort en bedömning, går det att tolka som att hon känner behovet att visa att det hon skrivit är trovärdigt och sant, att det var inte hennes avsikt att skapa en skandal. Detta går i linje med den tidigare presenterade teorin om den ekonomiska aspekten som presenteras av Justin Lewis (2001:15). Det är vanligt att journalister vill skapa skandaler och driva vidare mediedrev, då det bidrar med en ekonomisk tillväxt. Detta kan uppfattas som omoraliskt, då det utsätter människor för exponering i media, vilket hände Benny Fredriksson.

I *Benny och kulturhuset* är Åsa Linderborg med och medverkar en kort sekvens och blir tillfrågad ifall hon anser att hon gjort någonting fel. Denna sekvens liknar hur hon ställs till svars i intervjun med Wicklin, och går att koppla till det Allern och Pollack skriver om i boken *Scandalous!*. De belyser det faktum att ett mediedrev blir till genom en reaktion samt ett offer (2012:22). I detta fall blir offret Benny Fredriksson och en reaktion från allmänheten var tydligt befintlig under tiden skandalen pågick. Denna reaktion vill allmänheten få ett svar på av offret och höra vad den har att säga till sitt försvar. Detta är inte en möjlighet i detta fall, då Fredriksson tagit sitt liv. Därför blir Linderborg personen journalister vänder sig till för att få en respons på resultatet av drevet.

5.6 Det personliga ansvaret:

Under intervjuens gång kan man tydligt se tendenser av att Linderborg själv tar ett ansvar i diskussionen kring fallet. Hon driver även fram det kollektiva ansvaret och att det finns flera orsaker som tillsammans lett till att Fredrikssons död. Samtidigt förklarar hon också att det har presenterats en ensidig bild av honom vilket hon känner en sorg över.

“Jag var en av de första och enda journalister som gick ut med att Aftonbladet givit en ensidig bild av Benny Fredriksson och att jag känner en sorg över det som har hänt.”

Då hon varit en av de få som uttryckt sig om fallet, har det resulterat i att hon blivit ett ansikte utåt för mediadrevet. Detta kan vara en bidragande faktor till att Wicklin har en förväntan på att kunna tillskriva ett personligt ansvar på Lindborg under intervjuens gång. Som Allern och Pollack nämner i teoridelen handlar ett mediedrev om att flera medier tillsammans skapar ett drev, inte av endast en person (2012:22). Vilket gör det svårare för Wicklin att tillskriva ansvaret på enbart Linderborg. Trots det fortsätter han poängtera att man måste ta ansvar över sina formuleringar. Han menar att Linderborgs uttryck om sin sorg och erkännande av att det blev fel, inte är ett sätt att ta ansvar för handlingarna. En väsentlig fråga i detta sammanhang blir vad han letar efter för svar av Linderborg?

Ytterligare en intressant tanke blir varför en journalist vill lägga ansvar på en annan journalist? Detta är en komplex diskussion mellan Linderborg och Wicklin. Det är också en diskussion mellan Wicklin och von Otter, där han vill att hon ska tillskriva ansvaret på någon. Redan i inledningen av intervjun med von Otter ger de en bakgrund av Åsa Linderborg, där de förklarar att hon inte är ansvarig utgivare för dessa artiklar som kommer diskuteras under intervjun, men ändå behöver hon under stora delar av intervjun stå till svars för publiceringarna om Fredriksson.

6. Slutdiskussion

I analysen av intervjuerna i denna studie har fokus legat på diskussionen om ansvar. Vem bär egentligen ansvar för Benny Fredrikssons död? Det är en fråga som varken kan eller bör besvaras, men det intressanta blir hur stor plats frågan tar, framförallt då det ansvaret tillskrivits Aftonbladet i och med fällandet i Pressens opinionsnämnd. I intervjuerna med Anne Sofie von Otter och Åsa Linderborg förs en diskussion om den aktivistiska,

normbrytande journalistik som blev vanlig under #metoo. Detta blir intressant, då Linderborg var en av de uppmärksammade journalisterna, som skapade ett aktivistiskt och ensidigt innehåll; hon publicerade artiklar, där hon skriver att efterspelet av Benny Fredrikssons död är en tid av självrannsakan, både för henne själv och för andra journalister vilket alltså betyder att Linderborg som aktör tar på sig en del av ansvaret samtidigt som lägger den större vikten på #metoo-journalistiken. Intervjun med Linderborg är känslig, med ett mått av självrannsakan och ger till viss del en bild av Linderborg, som skapar sympati för henne. Trots detta är det sammanhängande temat i de tre underlagen som analyserats, att Benny Fredriksson och de honom närstående under drevet är offren i detta förlopp. Därför blir slutsatsen att de sistnämndas känslor får mer tyngd i den övergripande bilden, efter att ha lyssnat och studerar intervjuerna. Diskussionen om ansvar kan därmed tolkas på ett personligt sätt och ger allmänheten en möjlighet att gå vidare efter en händelse som är skrämmande, ofattbar och omvälvande.

Problematiken med en skandal och mediedrev som presenterats i tidigare forskning, handlar om hur det tar fokus från det egentliga problemet, i det här fallet handlade #metoo om att belysa samhällsstrukturella problem inom jämställdhet och sexuella ofredanden. En annan intressant del av analysen är hur journalisten Martin Wicklin försöker skuldbelägga Aftonbladet och få Linderborg att ta på sig ansvar för Fredrikssons död. Detta liknar den problematik med drevet mot Fredriksson då det som gick fel var den skuld och det ansvaret han behövde bära och ta på sig.

Våra tankar om journalistikens problematik blir därför att den i mångt och mycke vill leverera innehåll som säljer, skapar överdrivet material och vill presentera en skyldig person. Det nyanserade är inte alltid det en läsare finner mest intressant att läsa, se eller lyssna på. #Metoo skulle handla om jämställdhet och ett belysande för de sexuella ofredanden och övergrepp kvinnor är med om. Istället blev det en häxjakt mot kända män. I efterspelet försöker bl.a Linderborg och von Otter ta chansen att diskutera problematiken med den typen av journalistik, men blir avbrutna då Wicklin obarmhärtigt försöker lägga skuld på Linderborg över vad som gick fel i publiceringarna om Fredriksson och konsekvenserna av det. Journalisten tar fokus från det verkliga problemet och den självrannsakan Linderborg vill göra, för att utveckla det mediala samhället till där det en gång var. Slutsatsen blir således att ansvaret fördelas in i tre kategorier, det publicistiska, kulturella och personliga ansvaret enligt vår analys av materialet. Linderborg tar på sig ett visst personligt ansvar men lägger det

främsta ansvaret på det kulturella problemet och #metoo-journalistiken, vilket också von Otter väljer att lägga ansvaret på. Det betyder även att #metoo får en stor roll i diskussionen om ansvar efter Fredrikssons död. Både för den förändring av journalistiken som presenterats i tidigare forskning, men kanske också för att någon eller något behöver få skulden för att gå vidare från en tragedi.

7. Källförteckning

Tryckta källor:

Allern, Sigurd, Pollack, Ester . (2012). *Scandalous!* Nordicom. Göteborg.

Eksell, Jörgen Thelander, Åsa. (2014). *Kvalitativa metoder i strategisk kommunikation*. Studentlitteratur AB. Danmark.

Kjørup, Søren. (2007). *Semiotik*. Samfundslitteratur. Danmark.

Lewis, Justin (2001). *Constructing public opinion: How Political Elites Do What They Like and Why We Seem to Go Along With It*. Colombia University Press. New York.

Thompson, John B. (2000). *Political scandal: power and visibility in the media age*. Polity Press. Kalifornien.

Elektroniska källor:

DN. (2018- 06-25). *Därför fälls tidningar för 10 metoo-publiceringar* (Hämtad 2023- 01-8) <https://www.dn.se/debatt/darfor-falls-tio-tidningar-for-metoo-publiceringar/>

Møller Hartley, Jannie & Askanius, Tina (2021) *Activist-journalism and the Norm of Objectivity: Role Performance in the Reporting of the #MeToo Movement in Denmark and Sweden*, Journalism Practice. (Hämtad 2023-01-8) <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17512786.2020.1805792>

SR. (2018-09-02). Podcast: *Anne Sofie von Otter - efter Benny Fredrikssons död* (Hämtad 2023-01-08) <https://sverigesradio.se/avsnitt/1140948>

SR. (2018-04-08). Podcast: *Åsa Linderborg - om sitt sanningsanspråk och sina omprövningar* (Hämtad 2023- 01-8) <https://sverigesradio.se/avsnitt/1068697>

SVT Nyheter. (2019-03-11). *Aftonbladet fälls för publicering om Stadsteaterns förre chef* (Hämtad 2023-01-8) <https://www.svt.se/kultur/aftonbladet-falls-for-publicering-om-benny-fredriksson>

SVT Play (2021-02-12) *Benny och Kulturhuset*. [dokumentärfilm]. Producent: Johan Palmgren. (Hämtad 2023-01-08)

<https://www.svtplay.se/video/jw1zPx7/benny-och-kulturhuset>

Von Krogh, Torbjörn. (2020). *Uthängd!: Inte bara #metoo*. L. Truedson. Institutet för mediestudier: Stockholm (Hämtad 2023-01-08)

<https://mediestudier.se/wp-content/uploads/2020/05/Metoo-och-hanteringen-av-mediernas-ansvar.pdf>